

REGIONALNE STRATEGIE INNOWACYJNE ŚRODKIEM ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI (NA PRZYKŁADZIE WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO)

STRESZCZENIE

W artykule przedstawiono istotę i zadanie regionalnych strategii innowacji oraz zasady ich tworzenia. Następnie scharakteryzowano regionalną strategię innowacji województwa małopolskiego na lata 2005-2013. Ponadto ujęto cele strategiczne i zadania województwa wynikające z tej strategii a zmierzające do rozwoju przedsiębiorczości regionalnej.

CELE I ZADANIA REGIONALNYCH STRATEGII INNOWACJI

Przez strategię wzrostu innowacyjności w regionie należy rozumieć kompleksową wizję celów, ocenę dostępnych środków i możliwość ich wykorzystania oraz proponowany sposób i sekwencję działań dla wzrostu poziomu innowacyjności i rozwiązania dzięki nim kluczowych problemów danego regionu, zapewniającą dobrą pozycję na mapie konkurencji.

Regionalne strategie innowacji (RSI) stanowią podstawowe narzędzie realizacji polityki innowacyjnej na poziomie regionalnym. Władze wojewódzkie, zgodnie z ustawą o samorządzie województwa, są odpowiedzialne za rozwój społeczno-ekonomiczny regionu. Okres opracowania RSI w Polsce przypadał na lata 2000-2005. W tym czasie opracowano RSI w 15 regionach kraju i strategię te zostały przyjęte przez Sejmiki Samorządowe poszczególnych regionów. Regionalne strategie innowacji stają się obecnie narzędziami realizacji polityki innowacyjnej w województwie. Są podstawą transformacji w stronę społeczeństwa i gospodarki opartej na wiedzy, gdzie coraz większego znaczenia nabierają inwestycje w edukację, szkolenia, badania i innowacje, a tym samym rozwój przedsiębiorczości. Stanowią strategię rozwoju gospodarczo-społecznego i mają na celu stworzenie w poszczególnych regionach efektywnych systemów

* Magdalena Kochmańska jest doktorantką Akademii Pedagogicznej w Krakowie.

innowacyjnych, opartych na trwałym partnerstwie i współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami, instytucjami naukowo-badawczymi, instytucjami otoczenia biznesu oraz administracją publiczną.

Literatura przedmiotu podkreśla: „Problematyka innowacyjności w regionach do czasu podjęcia prac nad regionalnymi strategiami innowacji była postawiona na marginesie analiz dokonywanych na potrzeby różnorodnych dokumentów strategicznych, w tym strategii rozwoju województw”¹.

Regionalne strategie innowacji stworzyły sytuację, w której zjawisko przedsiębiorczości oraz innowacyjności i procesy z nią związane stały się przedmiotem dyskusji interesariuszy na poziomie regionalnym we wszystkich województwach. W województwach powołano zespoły badawcze zobowiązane do określenia stanu innowacyjności sfery nauki, przedsiębiorczości i otoczenia biznesu. Ponadto dokonano analiz i badań empirycznych, które w założeniu miały prowadzić do określenia celów polityki innowacyjnej na poziomie regionów, popartych systemem wdrażania i monitoringu².

A. Tuziak pisze: „Od blisko 10 lat Komisja Europejska finansuje opracowanie regionalnych strategii innowacji w regionach Europy. Strategie takie zostały przygotowane w ponad 130 regionach krajów członkowskich Unii Europejskiej”³.

Opracowanie RSI przyczyniło się do wzrostu znaczenia innowacji w wymiarze politycznym, do stworzenia trwałego partnerstwa pomiędzy najważniejszymi instytucjami regionalnymi działającymi na rzecz innowacji i przedsiębiorczości oraz do budowania kultury innowacji. Proces budowania strategii oparty jest na otwartym dialogu pomiędzy przedstawicielami różnych grup i wykorzystuje w pełni specyficzną analizę aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej regionu oraz perspektywiczną wizję jego przyszłego rozwoju. Proces taki prowadzi do opracowania regionalnej strategii, która odpowiada na potrzeby środowisk biznesowych, a w szczególności sektora małych i średnich przedsiębiorstw.

Przy tworzeniu regionalnych strategii innowacji należy zwrócić uwagę na następujące zagadnienia:

1. Zewnętrzne uwarunkowania – żaden region nie funkcjonuje w izolacji, a proces jego rozwoju jest poddany wpływom globalnym i krajowym. Istotne są uwarunkowania międzynarodowe (w tym europejskie), ponieważ programy Unii Europejskiej (i związane z nimi fundusze UE) w znacznym stopniu wyznaczają zakresy władz publicznych krajów należących do Unii Europejskiej. Relacje z regionami sąsiednimi są naj-

¹ G. Gorzelak i in., *Polskie Regionalne Strategie Innowacji. Ocena i wnioski do dalszych działań*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2006, s. 18.

² Tamże, s. 18.

³ A. Tuziak, *Innowacje a proces rozwoju regionalnego*, [w:] *Innowacyjność i rozwój*, pod red. A. Tuziaka i in., Wyd. URZ, Rzeszów 2006, s. 38.

- ważniejszą szansą na przełamanie względnej peryferyzacji, zarówno w sferze badań naukowych, jak i zaawansowania technologicznego firm.
2. Diagnoza jest (w zasadzie) niezbędnym etapem prac nad strategią. Powinna wskazać na przewidywane procesy rozwojowe regionu. Zakres diagnozy powinien być zgodny z tematyką strategii i powinna ona pokrywać swoim polem wszystko to, co dla tematyki strategii jest istotne. Diagnoza powinna być uczciwa i oparta w dominującej mierze na charakterystykach jakościowych.
 3. Sporządzenie wizji innowacyjnego potencjału regionu. Pozwala to na nadaniu wnioskowi wynikającym z analizy diagnostycznej walorów ocen jakościowych.
 4. W powszechnie występującej sytuacji ograniczoności środków konieczne jest dokonywanie nieraz trudnych wyborów. Ich przeprowadzenie jest de facto istotą budowania strategii. Niewielka liczba celów daje świadectwo wyboru pewnych tylko kierunków działań oraz sprzyja percepcji strategii przez jej odbiorców⁴.

Strategia innowacyjnego rozwoju regionu musi być ciągłym procesem, odpowiednio reagującym na zmieniające się potrzeby i oczekiwania przedsiębiorstw w zakresie innowacji i nie może zakończyć się wraz z opracowaniem dokumentu strategicznego. Jest to tylko początek długiej i trudnej drogi do osiągnięcia wymiernych prorozwojowych efektów. W strategiach rozwoju opracowywanych przez samorządy województw, a także gmin, miast, powiatów, będących wyrazem polityki rozwoju regionalnego, powinny znaleźć się cele ukierunkowane na pobudzanie przedsiębiorczości i innowacyjności małych i średnich przedsiębiorstw, mające istotny wpływ na rozwój regionu i podniesienie poziomu życia jego mieszkańców.

Przy budowie RSI należy uwzględnić głównie następującą problematykę:

1. Tworzenie kultury innowacyjnej.
Rozwój systemu komunikowania się i informacji, działania informacyjne i szkoleniowe w zakresie wsparcia innowacyjnego podejścia w regionie. Stypendia dla najlepszych absolwentów szkół wyższych studiujących na kierunkach istotnych z punktu widzenia regionalnych strategii innowacji. Doradztwo związane z tworzeniem sieci kooperacyjnych organizacji.
2. Transfer wiedzy.
Transfer wiedzy ze szkół wyższych i instytucji akademickich do organizacji poprzez staże absolwentów i pracowników w organizacjach. Doradztwo w zakresie innowacji i nowych technologii. Wspieranie powstawania firm innowacyjnych. Rozwój nowoczesnych form organizacji pracy i potencjału adaptacyjnego organizacji.

⁴ G. Gorzelak, B. Jałowiecki, *Metodologiczne podstawy strategii rozwoju regionu na przykładzie województwa lubuskiego*, „Studia Regionalne i Lokalne” 2000, z. 3, s. 41-58.

3. Rozwój instytucji otoczenia biznesu.
Wsparcie tworzenia sieci transferu innowacji i powiązań w zakresie RSI pomiędzy sferą nauki, organizacjami i innymi partnerami na szczeblu międzyregionalnym, regionalnym i lokalnym. Wsparcie agencji i stowarzyszeń rozwoju przedsiębiorczości oraz innych organizacji otoczenia biznesu. Rozwój infrastruktury parków naukowo-technologicznych. Dokapitalizowanie funduszy finansujących rozwój firm. Poprawa dostępności firm do źródeł finansowania innowacji.
4. Wzrost konkurencyjności firm.
Dostosowanie oferty usług doradczych do potrzeb firm. Wsparcie dla firm dokonujących nowych inwestycji. Wsparcie dla rozwoju MŚP. Wsparcie dla przedsiębiorstw dokonujących zakupu technologii i wartości niematerialnych⁵.

Regionalne strategie innowacji powinny być zintegrowane i multidyscyplinarne. Ponadto dla innowacji istotna jest nie tylko sama technologia, ale także kapitał ludzki, badania i edukacja, kształcenie zawodowe, zarządzanie, finansowanie, marketing, jak również polityka regionalna, edukacyjna, technologiczna, przemysłowa oraz konkurencja.

REGIONALNA STRATEGIA INNOWACJI WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO

Jako przykład opracowania regionalnej strategii innowacji można podać Regionalną Strategię Innowacji Województwa Małopolskiego na lata 2005-2013. Strategia ta przedstawia aktualny stan innowacyjności gospodarki oraz formułuje działania mające na celu uaktywnienie firm i innych organizacji, aby efektywniej wykorzystać potencjał innowacyjny regionu. Jest dokumentem wytyczającym drogi rozwoju województwa małopolskiego na latach 2005-2013 w kierunku zbudowania przedsiębiorczego i konkurencyjnego regionu. Sprzyjać temu powinny następujące działania:

- restrukturyzacja tradycyjnych gałęzi przemysłu i kreowanie nowych, nie tylko w sektorze high-tech, lecz szczególnie gałęzi nastawionych na wykorzystywanie naturalnego potencjału regionu i zarazem bezpiecznych dla środowiska;
- tworzenie sieci współpracy opartych o formalne porozumienia pomiędzy partnerami tworzącymi sieć;
- współpracy środowisk biznesowych ze sferą nauki i otoczenia biznesu;
- zwiększanie kultury organizacyjnej i innowacyjnej mieszkańców woje-

⁵ A. Tuziak, *Innowacje a proces...*, s. 41-43.

- wództwa małopolskiego;
- stworzenie preferencji dla rozwoju przemysłu służącego ochronie środowiska;
- powiązanie wszystkich gmin w sprawną sieć służącą całości regionu i przez to zapobieżenie marginalizacji niektórych ośrodków;
- włączenie w budowanie innowacyjnego regionu wszystkich uczestników kreowania innowacji: firm, instytutów naukowych, uczelni wyższych, ośrodków wsparcia (w tym szczególnie finansowego), administracji publicznej.

Wnioski wyprowadzone z diagnozy województwa pozwoliły nakreślić następujący obraz regionu:

- brak współpracy między instytucjami proinnowacyjnymi;
- stosunkowo niska innowacyjność gospodarki regionu;
- ograniczona współpraca biznesu z nauką (uczelniami wyższymi, instytutami naukowymi, ośrodkami naukowo-badawczymi);
- znacznie wyższa niż przeciętna aktywność na polu projektów i programów międzynarodowych.

W oparciu o przeprowadzoną analizę strategiczną podczas budowy RSI stwierdzono, że w ocenie małopolskich przedsiębiorców najważniejszymi instrumentami wspierania małej i średniej przedsiębiorczości są: rozwój innowacyjności, wsparcie finansowe nowych inwestycji, udzielanie gwarancji w celu uzyskania pożyczek bankowych, tworzenie infrastruktury komunikacyjnej i informacyjnej. Natomiast najniżej oceniono takie instrumenty, jak: tworzenie ram organizacyjnych współpracy pomiędzy organizacjami, procedury normalizacyjne i przyznawanie certyfikatów oraz tworzenie parków naukowo-technologicznych.

Największy wpływ na konkurencyjność firm – w opinii przedsiębiorców będą wywierać:

- rozwój przedsiębiorczości;
- obniżenie stóp procentowych oraz dostępność do finansowania bankowego;
- stabilność makroekonomiczna;
- zmniejszenie obciążeń podatkowych i składek ZUS;
- wzrost popytu pozwalający podwyższyć ceny sprzedaży własnych produktów.

Cel strategiczny województwa sformułowano następująco: „Małopolska – regionem szans wszechstronnego rozwoju ludzi i nowoczesnej gospodarki, silnym aktywnością swych mieszkańców, czerpiących z dziedzictwa przeszłości i zachowujących tożsamość w integrującej się Europie”⁶. Misję strategii zdefinio-

⁶ G. Gorzelak i in., *Polskie Regionalne...*, s. 69.

wano następująco: „Regionalna Strategia Innowacji Województwa Małopolskiego umożliwi zwiększenie poziomu innowacyjności i konkurencyjności firm, poprzez uaktywnienie ich współpracy z szerokim zapleczem instytucjonalnym w sferze nauki, prac badawczo-rozwojowych oraz transferu technologii”⁷. Sformułowano trzy następujące cele strategiczne:

1. Podniesienie poziomu innowacyjności i przedsiębiorczości w województwie.
2. Wzmocnienie kontaktów sieciowych instytucji związanych z innowacyjnością regionu i lepsze wykorzystanie ich potencjału.
3. Wzrost znaczenia innowacyjności w polityce regionalnej i systemie kształcenia.

Sformułowane cele i zadania są w pełni adekwatne do potrzeb strategii rozwoju innowacji i przedsiębiorczości w Małopolsce.

System wdrażania strategii jest logiczny i przejrzysty, został oparty o istniejące instytucje, z główną rolą odgrywaną przez zarząd województwa i Radę ds. Innowacji oraz zespoły eksperckie. Sformułowano zasady regulujące funkcjonowanie RSI. Każde z zadań zostało przypisane konkretnej instytucji odpowiedzialnej za jego realizację. Określono szacunkowe wartości niezbędnych środków, wskazując także potencjalne źródła finansowania oraz stan zaawansowania (w przypadku zadań już realizowanych). Pośród źródeł finansowania wymienione zostały programy finansowane przez Unię Europejską.

PODSUMOWANIE

W warunkach dokonujących się zmian społeczno-ekonomicznych samorząd terytorialny w coraz większym stopniu staje się uczestnikiem społecznego procesu uczenia się i tworzenia wiedzy organizacyjnej wspólnoty lokalnej, świadomej konieczności przyspieszenia procesów rozwojowych. Dwa główne elementy decydują o sukcesie działań podejmowanych przez struktury samorządowe:

- koordynacja rozwoju, współpracy, koegzystencji na poziomie wspólnoty;
- osiągnięcia dokonywane przez poszczególne jednostki.

Konieczne jest uwzględnienie synergii elementów rozwoju i zdolności do twórczego i innowacyjnego poszukiwania nowych indywidualnych strategii przez poszczególne grupy członków społeczności samorządowej.

Ewa Okoń-Horodyńska pisze: „Na podstawie doświadczenia europejskiego można wskazać cztery podstawowe segmenty wymagające nowych pakietów wspomagania rozwoju innowacji, które muszą być też stosowane w polskich

⁷ Tamże, s. 70.

regionach”⁸. Do tych pakietów należą:

1. Technologia.
Wzrost realizacji projektów B+R. Wzrost dostępu do laboratoriów.
Zarządzanie projektowania B+R. Rozwój informacji o B+R.
Poszukiwanie nowych technologii.
2. Rynek.
Rozwój nowych produktów. Marketing nowych produktów.
Dywersyfikacja rynku. Poszukiwanie nowych klientów.
3. Finansowanie.
Regionalne wsparcie programów. Narodowe wsparcie programów.
Międzynarodowe wsparcie programów.
4. Rozwój firmy.
Poszukiwanie dobrze wykwalifikowanego personelu. Doksztalcanie
własnej załogi. Konsultacje w zakresie zarządzania strategicznego.
Seminaria i szkolenia informacyjne.

Jedną z najważniejszych barier rozwoju województwa jest niska innowacyjność gospodarki, która przejawia się między innymi w niewystarczającej działalności badawczo-rozwojowej związanej z przygotowaniem produkcji nowych i zmodernizowanych wyrobów, wdrażaniem nowych technologii oraz zakupem licencji. Niska innowacyjność gospodarki regionu spowodowana jest też brakiem silnych podmiotów gospodarczych działających zwłaszcza w branżach wysokich technologii.

Należy podkreślić, że niezbędne jest uzyskanie szerokiej społecznej akceptacji dla przyjmowanych rozwiązań strategicznych. Ten istotny czynnik nie może być pomijany w katalogu uwarunkowań sukcesu realizacji RSI.

SUMMARY

REGIONAL STRATEGIES OF INNOVATIONS AS A CENTER OF ENTREPRENEURSHIP DEVELOPMENTS (ON THE EXAMPLE OF THE MAŁOPOLSKA VOIVODSHIP)

The article presents the essence and tasks of regional strategies of innovations and the principle of their formation. Furthermore, the regional strategy of innovation of the Małopolska Voivodship for the years 2005-2013 was characterised. Moreover, the strategic goals were presented as well as the tasks of the Voivodship resulting from the situation and driving at the regional entrepreneurship development.

⁸ E. Okoń-Horodyńska, *Jak budować regionalne systemy innowacji*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową w Gdańsku, Warszawa 2000, s. 37.

LITERATURA

1. G. Gorzelak i in., *Polskie Regionalne Strategie Innowacji. Ocena i wnioski do dalszych działań*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2006.
2. G. Gorzelak, B. Jałowiecki, *Metodologiczne podstawy strategii rozwoju regionu na przykładzie województwa lubuskiego*, „Studia Regionalne i Lokalne” 2000.
3. E. Okoń-Horodyńska, *Jak budować regionalne systemy innowacji*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową w Gdańsku, Warszawa 2000.
4. A. Tuziak, *Innowacje a proces rozwoju regionalnego*, [w:] *Innowacyjność i rozwój*, pod red. A. Tuziaka i in., Wyd. URz, Rzeszów 2006, s. 38.